

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти

перший (бакалаврський)

галузь знань

10. Природничі науки

спеціальність

106 Географія

освітня програма

Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів; Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток; Географія рекреації та туризму, Географія (зфн)

спеціалізація

нормативна

вид дисципліни

геології, географії, рекреації і туризму

факультет

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано у новій редакції до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“ 31 ” серпня 2020 року, протокол № 14

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Прасул Ю.І., к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено у новій редакції на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “31 ” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ (Юлія ПРАСУЛ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено у новій редакції науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «31» серпня 2020 року № 13

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Рекреаційна географія» складена відповідно до освітньо-професійних програм «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів» (вибіркова); «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток» (нормативна); «Географія рекреації та туризму» (нормативна) підготовки бакалавра спеціальності 106. Географія, освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності 106 Географія за заочною формою навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування базових знань в галузі рекреаційної географії, опанування практичних умінь оцінки рекреаційних територій, дослідження міжнародних напрямків рекреаційних потоків.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є засвоєння студентами основних понять та термінів, змісту і теорії рекреаційної географії, основ оцінки рекреаційних ресурсів та територій, отримання навичок рекреаційного дослідження територій, проведення робіт рекреаційного аналізу місцевості з використанням класичних методів та сучасного програмного забезпечення, оволодіння загальними принципами дослідження макрорегіональних територіально-рекреаційних систем.

1.3. Кількість кредитів – 4 (3 – за заочною формою навчання).

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин (90 – за заочною формою навчання).

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Рекреаційна географія	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	4-й
Семестр	
4-й	7-й
Лекції	
24 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	76 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності:

- *Опанувати поняттєво-термінологічний апарат рекреаційної географії (ФК 1 ГРiТ, СЕГ – базові знання з географії рекреації та туризму: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження;*
- *Обробка й первинний аналіз даних про рекреаційні ресурси (ФК 9 ГРiТ, СЕГ – здатність застосовувати уміння роботи зі статистичними даними, збору, узагальнення та обробки статистичної інформації, що відображає стан територіальних рекреаційних систем);*

- *Укладання характеристики, визначення напрямів розвитку територіальних рекреаційних систем, рекреаційних макрорегіонів (ФК 5 СЕГ – Здатність застосовувати базові знання фундаментальних наук при вивченні територіальних рекреаційних геосистем різного ієрархічного рівня);*
- *Здатність підбирати методики, показники, шкали оцінювання і проведення самого оцінювання рекреаційних умов та ресурсів для різних потреб рекреаційної діяльності (ФК 6 ГРiТ, СЕГ Здатність проводити туристсько-рекреаційний аналіз природних та суспільних об'єктів і процесів у різних просторово-часових масштабах);*
- *Комплексне оцінювання рекреаційного потенціалу території (ФК 2 ГРiТ – здатність до системного географічного мислення при вивченні територіальних рекреаційних систем, усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем та людиною; ФК 3 СЕГ - Розуміння основних рекреаційно-географічних процесів, що мають фізико-географічну та суспільно-географічну основу і відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації);*
- *Здатність використовувати результати рекреаційних досліджень в практичній діяльності (ЗК 8 ГРiТ, СЕГ - Прагнення до збереження природного навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку суспільства; ЗК 9 ГРiТ, СЕГ, ЗК 9 СЕГ – Дотримання етики, техніки безпеки відносно інших людей і відносно природи (принципи гуманізму, етики, біо-, еко- та геоетики): здатність діяти соціально відповідально та свідомо, на засадах етичних міркувань (мотивів), включаючи ділові комунікації та етику ділового спілкування, мати навички забезпечення безпеки життєдіяльності);*

Згідно до вимог освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

Базові знання з рекреаційної географії як комплексної галузі, що базується на природничо-географічних та суспільно-географічних науках: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо (ПРН 2, 3 СЕГ);

Базові уявлення про географічні основи раціонального природокористування та охорони природи в галузі рекреації та туризму (ПРН 7 ГРiТ, СЕГ);

Визначати зміни характеристик природного середовища під впливом рекреаційно-туристської діяльності (ПРН 18 ГРiТ, СЕГ);

Уміння демонструвати спеціалізовані концептуальні знання організації туристсько-рекреаційної діяльності (ПРН 19 ГРiТ);

Володіти навичками комплексного туристсько-рекреаційного аналізу території (ПРН 20 ГРiТ);

що виражаються через систему знань та умінь:

Знання: основні поняття, виникнення і розвиток рекреаційної географії, предмет і методи дослідження, типи рекреації, рекреаційні ресурси, рекреаційний потенціал, рекреаційне районування та районоутворення, поняття про територіальну рекреаційну систему, оцінка різних типів рекреаційних ресурсів, рекреаційного потенціалу, поняття рекреаційного природокористування, особливості і тенденції географії міжнародних рекреаційних потоків.

Уміння: оцінювати та аналізувати рекреаційний потенціал території, виявляти особливості та характерні риси територіальних рекреаційних комплексів Європи, Азії, Північної та Південної Америки, Африки та Австралії, виявляти основні міжнародні рекреаційні потоки.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні поняття рекреаційної географії

Тема 1. Рекреація та вільний час.

Рекреаційна географія як науковий міждисциплінарний напрям сучасної географії. Виникнення і розвиток рекреаційної географії. Рекреаційна географія як фундаментальна і прикладна дисципліна. Місце рекреаційної географії у системі наук. Предмет і методи дослідження рекреаційної географії. Напрямки рекреаційно-географічних досліджень.

Провідні наукові школи з даного напрямку. Основні поняття рекреаційної географії. Рекреація, сучасна рекреаційна діяльність. Аналіз значення рекреації. Рекреація як атрибут людської діяльності. Причини феномена рекреації. Основні форми рекреації – туризм, лікування, відпочинок. Їх характерні риси, співвідношення і взаємозалежність. Просторові стандарти рекреації. Типи рекреації на підставі критерію повторюваності рекреаційної діяльності. Характеристика кожного типу рекреаційної діяльності. Суспільні функції рекреаційної діяльності (медично-біологічні, соціально-культурні, економічні та ін.). Вільний час і його використання. Структура вільного часу. Рекреаційні потреби. Попит на рекреаційну діяльність. Рекреаційні заняття. Види рекреаційних занять.

Тема 2. Рекреаційні ресурси.

Рекреаційні ресурси, рекреаційний потенціал. Підходи до класифікації рекреаційних ресурсів. Природні рекреаційні ресурси. Кліматичні рекреаційні ресурси. Гідромінеральні і унікальні природні лікувальні ресурси. Території регламентованого рекреаційного використання. Історико-культурний потенціал. Архітектурні пам'ятки. Археологічні пам'ятки. Етнографічні пам'ятки. Народні промисли. Наукові і технічні комплекси і споруди. Основні принципи рекреаційного освоєння природного та історичного надбання. Рекреаційне природокористування як раціональне використання природних багатств для задоволення рекреаційних потреб людини.

Розділ 2. Територіальні рекреаційні системи

Тема 1. Рекреаційна оцінка територій

Оцінка різних типів природних рекреаційних ресурсів (кліматичних, водних, лісових, територіальних тощо), природно-антропогенних та історико-культурних рекреаційних ресурсів, рекреаційного потенціалу. Рекреаційна оцінка ландшафтів. Оцінка естетичної привабливості ПТК. Картографічні матеріали в рекреаційній оцінці території

Тема 2. Територіальна рекреаційна система

Поняття про територіальну рекреаційну систему (ТРС). ТРС як об'єкт вивчення рекреаційної географії. Фактори формування і розвитку ТРС та їх підсистем. Основні властивості ТРС. Типологія ТРС. Динамічність і еволюція ТРС, динаміка її підсистем. Зміни природних комплексів у ТРС. Поняття рекреаційного природокористування в ТРС. Стійкість до рекреаційних навантажень і рекреаційна ємність природно-територіальних комплексів (ПТК). Оцінка стійкості ПТК та його окремих компонентів щодо антропогенного впливу.

Тема 3. Характеристика регіональних територіально-рекреаційних систем

ТРС Європи. ТРС Азії. ТРС Північної Америки. ТРС Південної Америки. ТРС Африки. ТРС Австралії з Океанією. Рекреаційний потенціал регіонів світу. Фактори, що впливають на розвиток сучасного міжнародного туризму. Особливості міжнародного туризму. Доходи від іноземного туризму в різних країнах світу. Особливості і тенденції географії міжнародних рекреаційних потоків. Загальна характеристика туристичних потоків в розрізі рекреаційних регіонів світу: потужність, географія, структура і динаміка.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основні поняття рекреаційної географії												
Тема 1. Рекреація та вільний час	25	5	4			16	20	1				19
Тема 2. Рекреаційні ресурси	25	4	4			17	20	2	1			17
Разом за розділом 1	50	9	8			33	40	3	1			36

Розділ 2. Територіальні рекреаційні системи												
Тема 1. Рекреаційна оцінка територій	25	5	8			12	20	2	3			15
Тема 2. Територіальна рекреаційна система	20	4	4			12	15	1	2			12
Тема 3. Характеристика регіональних територіально-рекреаційних систем	25	6	4			15	15	2				13
Разом за розділом 2	70	15	16			39	50	5	5			40
Усього годин	120	24	24			72	90	8	6			76

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Основні терміни і поняття: розробка і порядок ведення термінологічного словничка з рекреаційної географії	2	
2	Рекреація як феномен людського життя (обговорення)	2	
3	Підходи до класифікації рекреаційних ресурсів: розробка структурної схеми	2	1
4	Інформаційна доступність потенційної рекреаційної території: характеристика наявної у вільному доступі інформації рекреаційної спрямованості	2	1
5	Оцінка рекреаційного потенціалу території: аналіз природних, природно-антропогенних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів	6	2
6	Просування рекреаційних продуктів ТРС	2	1
7	Практична доступність потенційної рекреаційної території для різних груп споживачів: оцінка можливостей формування рекреаційних потоків з різних районів	4	1
8	Всесвітня спадщина ЮНЕСКО	2	
9	Статистичні дані в рекреації: аналітичний огляд показників обсягів рекреаційної діяльності	2	
Разом		24	6

Практичні роботи виконуються за індивідуальними завданнями для кожного студента. Індивідуальні варіанти обираються студентами відповідно до території, з ресурсами якої вони доволі знайомі. Серед територій – адміністративні райони, адміністративні області, країни/

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи <i>Самостійно ознайомитися з частиною матеріалу за темами:</i>	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Рекреаційна географія як фундаментальна і прикладна дисципліна	1	2
2	Виникнення і розвиток рекреаційної географії	3	3
3	Провідні наукові школи з даного напрямку	3	3
4	Основні поняття рекреаційної географії	3	3
5	Просторові стандарти рекреації	1	2
6	Типи рекреації на підставі критерію повторюваності рекреаційної діяльності	2	3
7	Попит на рекреаційну діяльність	1	1
8	Рекреаційні заняття	2	2
9	Підходи до класифікації рекреаційних ресурсів	5	5

10	Природні рекреаційні ресурси	3	3
11	Території регламентованого рекреаційного використання	3	3
12	Історико-культурний потенціал	3	3
13	Наукові і технічні комплекси і споруди	3	3
14	Рекреаційне природокористування	3	3
15	Підходи до оцінки різних типів рекреаційних ресурсів	6	8
16	Рекреаційна оцінка ландшафтів	3	4
17	ТРС як об'єкт вивчення рекреаційної географії	4	4
18	Типологія ТРС	4	4
19	Поняття стійкості і рекреаційної ємності	4	4
20	Міжнародна рекреація	3	3
21	ТРС Європи і Азії	3	2
22	ТРС Північної і Південної Америки	3	2
23	ТРС Африки	2	2
24	ТРС Австралії з Океанією	1	1
25	Особливості географії міжнародних рекреаційних потоків	3	3
	Разом	72	76

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені робочим навчальним планом.

7. Методи контролю

Під час вивчення курсу «Рекреаційна географія» передбачені лекції (інформаційні, проблемні), самостійні і практичні роботи студентів (з навчальною та періодичною літературою, статистичним матеріалом, різноманітними картами та ін.), використання комп'ютерів, консультації. Самостійна робота студентів включає такі види занять із зазначених вище тем: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу, вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання, поглиблене вивчення літератури за заданою тематикою, пошук додаткової інформації, підготовка до практичних занять, систематизація вивченого матеріалу перед складанням поточного оцінювання тощо.

Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365. У разі подовження карантинних умов лекції проводяться дистанційно у форматі відеоконференції (платформи Zoom, Cisco Webex, Google Meet – на вибір студентів і з урахуванням обмеженості використання платформ). Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджерів Viber, Telegram.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2							
T1	T2	T1	T2	T3					
7	7	20	5	5	16		60	40	100

Критерії оцінювання практичних робіт

ПР № 1, 4, 5.2: від 0 до 4 балів – 0 балів – робота не виконана, 1 бал – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, 2 бали – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, або завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання поверхові, 3 бали – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні, 4 бали – творчий підхід до

розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

ПР № 2, 3, 5.3, 8: від 0 до 3 балів – 0 балів – робота не виконана, 1 бал – виконана частково, у тезовій формі, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, 2 бали – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні, 3 бали – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

ПР № 5.4, 9: від 0 до 2 балів – 0 балів – робота не виконана, 1 бал – виконана частково, у тезовій формі, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, 2 бали – завдання виконано повністю, вчасно, знання достатні.

ПР № 7: від 0 до 5 балів – 0 балів – робота не виконана, 1 бал – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, 2 бали – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, знання поверхові, 3 бали – завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання задовільні, 4 бали – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні, 5 балів – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

Проміжний і підсумковий контроль (16+40 балів) складаються з системи завдань різного типу і рівня складності (від простих тестових до вислову власної точки зору з обґрунтуванням). Детальна розбаловка підсумкового контролю представлена на самій роботі біля кожного завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Базова література

1. Кусков А.С. Голубева В.Л., Одинцова Т.Н. Рекреационная география: Учебно-методический комплекс. Саратов: изд-во Саратовского государственного технического университета, 2005. 504 с.
2. Мироненко Н.С., Твердохлебов И.П. Рекреационная география. Москва : МГУ, 1981. 207 с.
3. Николаенко Д.В. Рекреационная география: Учеб. пособие для студентов ВУЗов. Москва : ВОЛАДОС, 2001. 279 с.
4. Стафійчук В.І. Рекреалогія: Навч. посібник. Київ : Альтерпрес, 2006. 264 с.
5. Прасул Ю.І., Діброва Л.В. Туристсько-рекреаційний потенціал території та його аналіз: Методичні рекомендації до практичної та самостійної роботи студентів. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. 36 с.
6. Прасул Ю.І., Шумік Є.С. Природні рекреаційні ресурси світу: Методичні рекомендації до самостійної і практичної роботи студентів. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. 50 с.

Допоміжна література

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України. – К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2001. – 395 с.
2. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної

географії. – К.: Палітра, 1997. – 130 с.

3. Географические аспекты исследования рекреационных систем. – М.: МФГО, 1979. – 180 с.

4. География рекреационных систем СССР. – М.: Наука, 1980. – 219 с.

5. Игнатенко А.Н. Рекреационные территориальные системы: научные основы развития и функционирования: Учебное пособие. – К.: Черновицкий государственный университет, 1989. – 87 с.

6. Котляров Е.А. География туризма и отдыха. – М.: Мысль, 1978. – 238 с.

7. Николаенко Д.В., Николаенко Т.В. Введение в рекреационную географию. – Харьков: Международный славянский университет, 1998. – 193 с.

8. Олійник Я.Б., Степаненко А. В. Теоретичні основи туризмології: Навч. пос. для студентів. – К.: Ніка-центр, 2005. – 316 с.

9. Рекреационные ресурсы СССР. Проблемы рационального использования. – М.: Наука, 1990. – 168 с.

10. Теоретические основы рекреационной географии / Отв. ред. В.С. Преображенский. – М.: Наука, 1975. – 224 с.

11. Филиппович Л.С. Картографическое моделирование территориальных рекреационных систем. – М.: Наука, 1983. – 78 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Авторські розробки лекційних та практичних робіт, представлених на сайті кафедри фізичної географії та картографії
<https://physgeo.univer.kharkov.ua/education/course/recreation-geo/>
2. <http://www.tourism.gov.ua> – Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму
3. <http://tourlib.net/lib.htm> – Все о туризме: Туристическая библиотека
4. <http://knigitut.net/> - Література з туризму
5. <http://whc.unesco.org/> - Світова спадщина ЮНЕСКО